

J. P. TRAP

KONGERIGET
DANMARK

FJERDE OMARBEJDEDE UDGAVE

PAA GRUNDLAG AF DEN AF H. WEITEMEYER UDGIVNE 3. UDGAVE
OG UNDER MEDVIRKNING AF VIDENSKABSMÆND, FAGFOLK OG
STEDLIGE MEDDELERE FRA ALLE LANDETS EGNE

UDGIVET AF

GUNNAR KNUDSEN

IV. BIND

MARIBO AMT · ODENSE AMT
SVENBORG AMT

KØBENHAVN 1923

G. E. C. GADS FORLAG

(FREDERIK GAD)

	Pag.		Pag.
Musse (Døllefjælde-Musse Komm.)	200	Sønder-Kirkeby (Sønder-Kirkeby-Sønder-	
Nebbelunde (Nebbelunde-Sædinge		Alslev Komm.)	248
Komm.)	154	Taagerup (Taagerup-Torslunde Komm.) .	141
Nordlunde (Horslunde-Nordlunde		Taars (egen Komm.)	183
Komm.)	126	Tillese [Tillitse] (egen Komm.)	94
Nysted Landsogn (egen Komm.)	209	Tingsted (egen Komm.)	233
Nørre-Alslev (egen Komm.)	221	Tirsted (Tirsted-Skørringe-Vejleby	
Nørre-Kirkeby (Stadager-Nørre-Kirkeby		Komm.)	157
Komm.)	229	Toreby (egen Komm.)	191
Nørre-Vedby (egen Komm.)	219	Torkilstrup (Torkilstrup-Lillebrænde	
Nørre-Ørslev (Karleby-Horreby-Nørre-		Komm.)	215
Ørslev Komm.)	253	Torslunde (Taagerup-Torslunde Komm.)	143
Olstrup (Erindlev-Olstrup Komm.)	145	Ulslev, se Vester- og Øster-Ulslev.	
Radsted (egen Komm.)	188	Utterslev (egen Komm.)	122
Ringsebølle (egen Komm.)	140	Vaabensted (Vaabensted-Engestofte	
Ryde (Landet-Ryde Komm.)	102	Komm.)	177
Sakskøbing Landsogn (egen Komm.)	180	Vaalse (egen Komm.)	223
Sandby (egen Komm.)	115	Vedby, se Nørre-Vedby.	
Skelby (Skelby-Gedesby Komm.)	243	Vegerløse (egen Komm.)	240
Skovlænge (Skovlænge-Gurreby Komm.)	106	Vejleby (Tirsted-Skørringe-Vejleby	
Skørringe (Tirsted-Skørringe-Vejleby		Komm.)	162
Komm.)	160	Vestenskov (egen Komm.)	88
Slemminge (Slemminge-Fjælde Komm.)	196	Vesterborg (egen Komm.)	134
Stadager (Stadager-Nørre-Kirkeby		Vester-Ulslev (egen Komm.)	204
Komm.)	228	Vignæs (egen Komm.)	186
Stokkemarke (egen Komm.)	108	Vindeby (egen Komm.)	121
Systofte (egen Komm.)	237	Ønslev (Ønslev-Eskilstrup Komm.)	230
Sædinge (Nebbelunde-Sædinge Komm.)	156	Ørslev, se Nørre-Ørslev.	
Søllested (egen Komm.)	103	Øster-Ulslev (Øster-Ulslev-Godsted	
Sønder-Alslev (Sønder-Kirkeby-Sønder-		Komm.)	202
Alslev Komm.)	249	Østofte (Østofte-Bandholm Komm.)	164

DEN FYNske ØGRUPPE 261

ODENSE AMT 266—586

Købstæder: Assens p. 374 — Bogense p. 354 — Kerteminde p. 344 —
Middelfart p. 363 — Odense p. 271.

Herreder: Aasum p. 417 — Baag p. 551 — Bjerge p. 439 — Lunde p. 463
— Odense p. 387 — Skam p. 477 — Skovby p. 492 — Vends p. 518.

Sogne (og Landkommuner):

Aaby, se Nørre-Aaby.		Bedeslev (Nørre-Næraa-Bedeslev	
Aasum (Seden-Aasum Komm.)	418	Komm.)	482
Agedrup (Kølstrup-Agedrup Komm.)	446	Bellinge (Brændekilde-Bellinge Komm.)	405
Allerup (Allerup-Davinge Komm.)	424	Birkinge [Birkende] (Marslev-Birkinge	
Allese [Allesø] (Allese-Næsbyhoved-		Komm.)	449
Broby Komm.)	476	Brylle (egen Komm.)	412
Asperup (Asperup-Rorslev Komm.)	526	Brændekilde (Brændekilde-Bellinge	
Baagø (egen Komm.)	552	Komm.)	404
Balslev (Balslev-Ejby Komm.)	537	Brænderup (egen Komm.)	528
Barløse (egen Komm.)	555	Dalby (Dalby-Stubberup Komm.)	459

	Pag.		Pag.
Verninge (egen Komm.)	409	Vævlinge [Veflinge] (egen Komm.)	506
Viby (egen Komm.)	454	Ørslev (Føns-Ørslev Komm.)	546
Vigslev [Vigerslev] (egen Komm.)	510	Ørsted (egen Komm.)	568
Vissenbjærg (egen Komm.)	414	Østrup (egen Komm.)	470

SVENBORG AMT 587—884

Langeland 838

Taasing 701

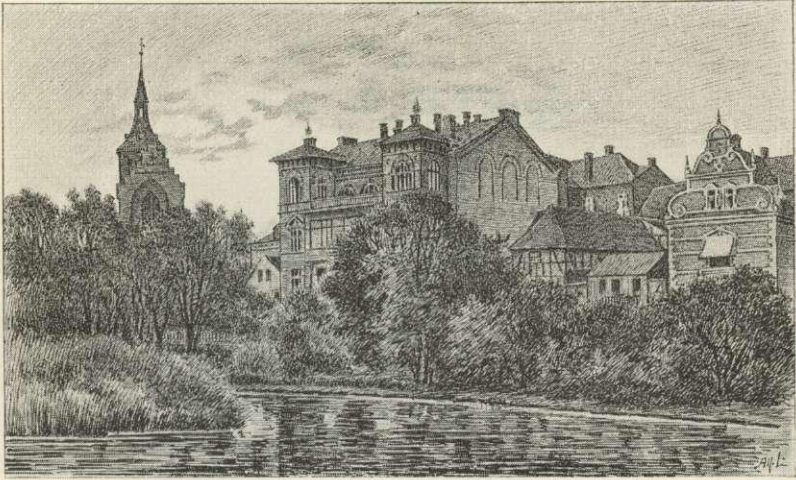
Ærø 873

Købstæder: Faaborg p. 611 — Marstal p. 668 — Nyborg p. 624 — Rudkøbing p. 649 — Svenborg [Svendborg] p. 592 — Ærøskøbing p. 660.

Herreder: Gudme p. 772 — Langelands Sønder-Hrd. p. 859 — Langelands Nørre-Hrd. p. 840 — Sallinge p. 712 — Sunds p. 674 — Vindinge p. 805 — Ærø Hrd. p. 873.

Sogne (og Landkommuner):

	Pag.		Pag.
Aaby, se Vester-Aaby.		Hellerup (Søllinge-Hellerup Komm.)	834
Aarslev (egen Komm.)	837	Herrested (egen Komm.)	830
Aastrup (egen Komm.)	719	Herringe (egen Komm.)	733
Allested (Allested-Vejle Komm.)	739	Hesselager (egen Komm.)	789
Avernakø (egen Komm.)	770	Hillerslev egen Komm.)	750
Avnslev (Avnslev-Bovense Komm.)	807	Hjulby (egen Komm.)	806
Bjærgby [Bjerreby] (egen Komm.)	707	Horne (egen Komm.)	764
Bovense (Avnslev-Bovense Komm.)	810	Hostrup [Haastrup] (Jorløse-Hostrup Komm.)	759
Brahe-Trolleborg (egen Komm.)	726	Hov (Snøde-Stoense-Hov Komm.)	857
Bregninge (egen Komm.) Taasing	702	Humle [Humble] (egen Komm.)	864
Bregninge (egen Komm.) Ærø	878	Hunstrup [Hundstrup] (egen Komm.)	725
Broby, se Nørre- og Sønder-Broby.		Hæsinge, se Øster- og Vester-Hæsinge.	
Brudager (Gudme-Brudager Komm.)	801	Højrup, se Sønder-Højrup.	
Bøstrup (egen Komm.)	851	Jorløse [Jordløse] (Jorløse-Hostrup Komm.)	756
Diernæs [Diernisse] (egen Komm.)	714	Kirkeby (Ollerup-Kirkeby Komm.)	689
Drejød (egen Komm.)	709	Krarup (egen Komm.)	732
Egense (egen Komm.)	683	Kullerup (Kullerup-Revs-Vindinge Komm.)	816
Ellested (Gislev-Ellested Komm.)	828	Kværndrup (egen Komm.)	694
Ellinge (Skellerup-Ellinge Komm.)	815	Landet (egen Komm.)	706
Espe (egen Komm.)	736	Langaa (Langaa-Øksendrup Komm.)	786
Faaborg Købstads Landdistrikt (egen Komm.)	713	Lindelse (egen Komm.)	862
Fløstrup [Flødstrup] (Fløstrup-Ullerslev Komm.)	810	Longelse (Longelse-Fuglsbølle Komm.)	859
Fodslette (Tryggelev-Fodslette Komm.)	869	Lunde (egen Komm.)	693
Frørup (egen Komm.)	824	Lyø (egen Komm.)	769
Fuglsbølle (Longelse-Fuglsbølle Komm.)	861	Magleby (egen Komm.)	871
Gestelev (egen Komm.)	735	Marstal Landsogn (egen Komm.)	882
Gislev (Gislev-Ellested Komm.)	780	Nørre-Broby (egen Komm.)	742
Gudbjærg (egen Komm.)	802	Ollerup (Ollerup-Kirkeby Komm.)	687
Gudme (Gudme-Brudager Komm.)	797	Ore [Oure] (Ore-Vejstrup Komm.)	793
Haastrup, se Hostrup.		Revs-Vindinge [Refsvindinge] (Kullerup-Revs-Vindinge Komm.)	818
Heden (egen Komm.)	739		

ODENSE AMT

Grænser, Omraade og Størrelse. Odense Amt bestaar af den nordlige, større Del af Fyn og Øerne Torø, Baagø, Brandsø, Fænø og Æbelø i Lille-Bælt og Romsø i Store-Bælt samt nogle Smaaøer ved Nordkysten og i Odense Fjord. Amtet omgives mod Ø., N. og V. henholdsvis af Store-Bælt, Kattegat og Lille-Bælt, mod S. grænser det til Svenborg Amt. Kysterne er en Del indskaarne. Mod NØ. ligger N. for Kerteminde Bugt Halvøen Hinsholm mellem Store-Bælt og den fra Kattegat indtrængende Odense Fjord; V. for denne sidste afsættes Næraa Strand paa Nordkysten; mod NV. udgaar der en Halvø, hvorved Indsnævringen i Lille-Bælt dannes. Men navnlig er Kysten langs Lille-Bælt S. for denne Halvø stærkt indskaaret. Her følger: Halvøen Hingsavl, Gamborg Fjord, Halvøen Fønsskov, Føns Vig, Tybrind Vig, Iversnæs, Sønder-Aaby Vig, Aakrog-Bugt og endelig Helnæs Vig, som skyder sig ind mellem Halvøerne Helnæs i Odense Amt og Horneland i Svenborg Amt. Størrelsen er 1809,5 km², det er det største af Øernes Amter; af det samlede Fladeindhold udgør Købstæderne 40,6 km². Vandarealet, som er medregnet, udgør 11,5 km².

Med Hensyn til de **geologiske Forhold** og **Overfladen** henvises i det hele til Indledningen „Den fynske Øgruppe“ p. 262 og 264.

Arealets Udnyttelse. Det besaaede Areal var ^{15/7} 1919 97,883 ha (deraf Hvede 3592, Rug 12,077, Byg 19,029, Havre 15,447, Blands. til Modenhed 17,052, Bælg-sæd 615, Boghvede 47, Kartoffler 3338, Foderroer 15,528, Sukkerroer 5762, Markfrø 3236, Havesager, dyrkede i Marken, 503), Brakarealerne udgjorde 7291 ha, Grønfoeder og Græsningsar. 48,155, Haver, Hegn o. l. 5638, Tørvemoser 2022, Skove og Plantager 11,863, Heder og Lyngbakker 302, Klitarealer, Stenmarker o. l. 387. Kornarealet er større end i noget andet Amt paa Øerne. Navnlig er Rug-, Havre- og Blandsædarealerne store. Boghvededyrkingen, der tidligere spillede nogen Rolle, er nu som andetsteds kun ubetydelig, men er dog stadig større end

i noget andet af Øernes Amter. Sukkerroedyrkingen har været i stærk Tiltagen, men er dog langt fra af samme Betydning som paa Laaland-Falster. Haver, Hegn o. l. udgør et større Areal end i noget andet af Landets Amter. Ogsaa Markfrøarealet er forholdsvis stort. Endelig skal nævnes, at dette Amt er det eneste i Landet, hvor der er drevet Tobaksavl af nogen Betydning (mrk. dog Egnen om Fredericia). Ved Arealopgørelsen 1912 udgjorde Amtets Tobaksareal 140 ha. Tobaksdyrkingen kulminerede i 1918 (paa Grund af de daarlige Indførselsforhold). Der fandtes da 5727 Tobaksdyrkere i Amtet. Tobaksarealet var c. 550 ha og det anslaaede Høstudbytte c. 1 Mill. kg Tobak eller 82 % af Landets samlede Produktion. Af den samlede Tobaksproduktion i Odense Amt hidrørte over $\frac{3}{4}$ fra Vends Herred, hvor Tobakken navnlig dyrkedes i Vejby-Strib, Asperup-Rorslev, N.-Aaby, Ingslev og Brænderup Kommuner. Efter Verdenskrigens Afslutning er Produktionen gaaet stærkt tilbage og er nu uden Betydning. Amtets samlede Høstudbytte var 1920 kun henvend 30,000 kg.

Det hele Ager og Engs Hartkorn sammenlagt med det halverede Skovskyls-hartkorn (118 Td.) udgjorde $\frac{1}{2}$ 1905 31,443 Td., deraf var Købstædernes Jorder ansat til 769, Landdistrikternes til 30,674 Td. Hartkornet i Landdistrikterne fordelte sig saaledes, at der fandtes 184 større Landbrug (12 Td. H. og derover) med i alt 5007 Td. H., 5377 Bøndergaardene (1-12 Td. H.) med 22,523 Td. H., 13,593 Huse (under 1 Td. H.) med 3007 Td. H., samt forskellige Jordlodder med i alt 137 Td. H. Endvidere fandtes i Landdistrikterne 1013 jordløse Huse. I 1901-21 oprettedes 319 Statshusmandsbrug i Amtet. Statskassens Udlaan til disse udgør 1,961,459 Kr. Det er et særdeles stort Antal Brug, der findes i dette Amts Landdistrikter, et Forhold, som genfindes saavel ved Betragtningen af de forskellige Størrelsesgrupper indenfor Gaardene som for Husenes Vedkommende. Det er særlig de smaa Gaarde (indtil 4 Td. H.) og Husene (navnlig de smaa med 0- $\frac{1}{4}$ Td. H.), som findes i et langt større Antal og med et langt større Hartkornstilligende end ellers paa Øerne.

Ved Vurderingen til Ejendomsskyld 1920 udgjorde den samlede Vurderings-sum i Amtet 672,2 Mill. Kr., heraf for Ejendomme i Købstæderne 234,1, i Landdistrikterne 438,1 Mill. Kr. Den saml. Jordværdi udgjorde 286,4 Mill. Kr., heraf i Købstæderne 72,7, i Landdistrikterne 213,7 Mill. Kr.

Husdyrhold. Der fandtes $\frac{15}{7}$ 1921 32,544 Heste (1914: 34,458), 125,450 Stk. Hornkvæg (135,133), deraf 69,029 Køer (76,629), 18,430 Faar (20,465), 2893 Geder (1484) og 74,150 Svin (134,323). Antallet af Kreaturer er særdeles betydeligt, navnlig set i Forhold til Arealet. Det er særlig Hornkvæg- og Hesteholdet, der er stort, medens Svineavl en er af forholdsvis mindre Betydning. Af Hingstene hører den største Del til den jyske Race og kun faa til Frederiksborgracen; af Tyrene er den aldeles overvejende Del af den røde, danske Mælkerace; af andre Racer er Jersey-Racen den mest betydende; af Vædderne tilhører det overvejende Antal Oxford-down og lignende kortuldede Racer, medens den languldede Race (Dishley) kun er svagt repræsenteret. Fjerkræavl en er betydelig, navnlig er Høneholdet stort. Der fandtes 1921 c. 626,000 Høns (1914: 740,000) og c. 837,000 Kyllinger (777,000). Desuden fandtes 1914 c. 3800 Kalkuner, 103,000 Ænder og 16,000 Gæs. Af Kaniner fandtes 1200; af Bistader 5400.

Befolkning. Amtet havde $\frac{1}{2}$ 1921 183,729 Indb. (1769: 54,679, 1801: 66,169, 1850: 101,605, 1901: 151,544), deraf havde Købstæderne 66,933 el. 36,4 % (1801: 10,049 el. 15,2 %, 1850: 19,048 el. 18,7 %, 1901: 53,992 el. 35,7 %) og Landdistrikterne 116,796. Befolkningstætheden i Landdistrikterne er, bortset fra Københavns Amt, større end i noget andet Amt i Landet, idet der findes c. 66 Indb. pr. km². Efter Erhverv fordeltes Befolkningen 1911 i følgende Grupper: 7138 levede af immateriel Virksomhed, 59,515 levede af Landbrug, 1709 af Gartneri, 719 af Skovbrug, 1665 af Fiskeri, 50,565 af Haandv. og Industri, 16,669 af Handel og Pengeomsætning, 7420 af Transportvirksomhed, 9222 af Tyendegern. o. l., 6837 af egne Midler, 3440 væsentligst af offentlig Understøttelse, 1673 var uden angivet Erhverv.

Finanser. Amtskommunernes finansielle Forhold 19^{18/10} (i 1000 Kr.). *Odense Amtsraads-kreds:* Udskrivning paa Amtsraads-kredsens Hartkorn 288, Ejendomsskyld 504. Af Udgiftposterne var de væsentligste: Fattigvæs. (herunder Bidrag til Amtsfattiggassen) 50, Bidrag til Amtsskolefonden 29, Rets- og Politivæs. 99, Medicinalvæs. 342, Vejvæs. 322. Amtsrepartitionsfondens Aktiver $\frac{31}{3}$ 1919 2097, deraf faste Ejendomme 1232. Gæld 1373. *Assens Amtsraads-kreds:* Udskrivning paa Amtsraads-kredsens Hartkorn 166, Ejendomsskyld 279. Af Udgiftposterne var de væsentligste: Fattigvæs. (herunder Bidrag til Amtsfattiggassen) 24, Bidrag til Amtsskolefonden 23, Rets- og Politivæs. 52, Medicinalvæs. 135, Vejvæs. 115. Amtsrepartitionsfondens Aktiver $\frac{31}{3}$ 1919 669, deraf faste Ejendomme 398. Gæld 501. M. H. t. Købstædernes finansielle Forhold henvises til Afsnittene om hver enkelt By. For Sognekommunerne anføres flg.: Sognekommunerne i Odense Amtsraadskr.: Hartkornsskat 341, Ejendomsskyld 513, Opholds-kommunesk. 767, Erhvervskommunesk. 16, Aktieselskabssk. 34, Afgifter efter Næringsloven m. fl. Love 21, Formue- og Erhvervsindtægter 83, Naturalarbejde udenfor Paa-ligningen var ansat til 1. De væsentligste Udgifter var: Fattigvæs. 254, Hjelpekasser 90, Foranstaltninger efter Dyrtidslovene 374, Alderdomsunderst. 247, Skolevæs. 425, Vej- og Kloakvæs. 173. Aktiver $\frac{31}{3}$ 1919: 4983, deraf faste Ejendomme 2684. Gæld 3164. Sognekommunerne i Assens Amtsraadskr.: Hartkornssk. 220, Ejendomsskyld 329, Opholds-kommunesk. 335, Erhvervskommunesk. 5, Aktieselskabssk. 6, Afgifter efter Næringsloven m. fl. Love 15, Formue- og Erhvervsindtægter 20, Naturalarbejde udenfor Paa-ligningen var ansat til 17. De væsentligste Udgifter var: Fattigvæs. 147, Hjelpekasser 67, Foranstaltninger efter Dyrtidslovene 260, Alderdomsunderst. 146, Skolevæs. 235, Vej- og Kloakvæs. 142. Aktiver $\frac{31}{3}$ 1919 1957, deraf faste Ejendomme 1315. Gæld 1359.

Inddeling. Odense Amt er i amtskommunal Hens. delt i 2 Amtsraads-kredse, Odense og Assens Amtsraads-kreds. *Odense Amtsraads-kreds* udgøres af samtlige Landkommuner i de 6 Herreder *Odense, Aasum, Bjerge, Lunde, Skam* og *Skovby*. I Kredsen ligger Købstæderne *Odense, Kerteminde* og *Bogense*. Kredsen har et Amtsraad paa 11 valgte Medlemmer, og den omfatter 53 Sognekommuner (incl. Odense Skt. Hans Sogns Landdistr.). Folketallet i Kredsen (incl. Købstæder) var 1921 130,765 (1801: 41,917, 1850: 66,006, 1901: 105,061). *Assens Amtsraads-kreds* udgøres af Landkommunerne i de 2 Herreder *Baag* og *Vends*. I Kredsen ligger Købstæderne *Assens* og *Middelfart*. Kredsen har ligeledes et Amtsraad paa 11 valgte Medlemmer og der hører til den 32 Sognekommuner (incl. Middelfart Købstads Landdistrikt). Folketallet i Kredsen (incl. Købstæder) var 1921 52,964 (1801: 24,252, 1850: 35,599, 1901: 46,483). Amtet udgør en Del af 4.

Landstingskreds. M. H. t. Valg til Folketinget danner det een Amtskreds med 7 Opstillingskredse.

I gejstlig Henseende hører Amtet til Fyns Stift og indbefatter 6 Provstier: 1) Odense Købstads Provsti, der foruden Købstaden omfatter Odense Frue Landsogn og Odense Skt. Hans Landdistrikt, 2) Odense Herreds Provsti, der omfatter samtlige Sogne i dette Herred undtagen de 2 foran under Odense Købstads Provsti nævnte Sogne og Næsbyhoved-Broby S., 3) Bjærge-Aasum Herreders Provsti, der omfatter samtlige Sogne i disse Herreder, samt Kerteminde Købstad og Heden S. i Svenborg Amt, 4) Lunde m. fl. Herreders Provsti, der omfatter samtlige Sogne i Lunde, Skam og Skovby Herreder, samt Næsbyhoved-Broby S. af Odense Herred og Bogense Kbst., 5) Baag Herreds Provsti, der foruden samtlige Sogne i Herredet omfatter Assens Købstad, samt Øen Brandsø i Husby S. (Vends Herred), der i gejstlig Henseende hører til Baagø S., og 6) Vends Herreds Provsti, der omfatter Middelfart Kbst., samt Herredets samtlige Sogne (undt. Brandsø i Husby S.).

Amtet omfatter flg. Politikredse: 1) (Politikreds Nr. 27) Odense Kbst. og Odense Skt. Hans Sogns Landdistrikt af Odense Herred (Odense), 2) (Nr. 28) Odense Herred (undt. Odense Skt. Hans Sogns Landdistrikt og Nørre-Søby, Nørre-Lyndelse, Sønder-Næraa og Højby Sogne af Aasum Herred) (Odense), 3) (Nr. 29) Kerteminde Kbst. og Hinsholm Hrd., samt Bjærge-Aasum Herreder (undt. de 4 under Nr. 28 nævnte Sogne af Aasum Herred) (Kerteminde), 4) (Nr. 30) Bogense Kbst. og Skovby Hrd. samt Lunde-Skam Herreder og Grevs-kabet Roepstorffs Birk (Bogense), 5) (Nr. 31) Assens Kbst. og Baag Hrd. samt Kerte, Barløse, Sandager og Tangerup Sogne af Wedellsborg Birk (Assens) og 6) Middelfart Kbst. og Vends Hrd. samt Resten af Wedellsborg Birk (Middelfart).

I jurisdiktionel Henseende deles Amtet i 6 til ovennævnte Politikredse svarende Retskredse: 1) (Retskreds Nr. 38) Odense Kbst. m. m. (Odense), 2) (Nr. 39) Odense Hrd. m. m. (Odense), 3) (Nr. 40) Kerteminde Kbst. m. m. (med Hovedtingsted i Kerteminde og Bitingsted i Odense for Bjærge-Aasum Herreder undt. Nørre-Søby, Nørre-Lyndelse, Sønder-Næraa og Højby Sogne), 4) (Nr. 41) Bogense Kbst. m. m. (med Hovedtingsted i Bogense og Bitingsted i Odense for Lunde-Skam Herreder og Grevs-kabet Roepstorffs Birk), 5) (Nr. 42) Assens Kbst. m. m. (Assens) og 6) (Nr. 43) Middelfart Kbst. m. m. (med Hovedtingsted i Middelfart og Bitingsted i Kællingbjærg for Husby og Ørslev Sogne).

Amtet hører til *Fynske Nævningekreds* (Odense).

Amtet udgør *Odense Amtslægekreds*, der deles i 3 Lægekredse: 1) Odense, 2) Midtfyns og 3) Nordfyns. Amtslægen bor i Odense.

Amtet hører til 3. Udskrivningskreds. Det deles i 3 Skattekrede: 1) Odense, 2) Kerteminde og 3) Bogense, samt 9 Skyldkredse: 1) Odense, 2) Kerteminde, 3) Bogense, 4) Lunde-Skam Hrds., 5) Aasum Hrds., 6) Odense Hrds., 7) Middelfart, 8) Assens og 9) Vends og Baag Hrds.

M. H. t. Oppebørselen af Skatter danner Amtet 2 til Amtsrådskredsene svarende Amtstuedistrikter: 1) Odense og 2) Assens.

Odense Amt var fra 1660 delt i 4 Amter: *Odense Amt* (til 1664 delt i *Odensegaards* eller *Skt. Hans Klosters*, *Dalum Klosters* og *Skt. Knuds Klosters* Amter), der indbefat-

tede Odense, Bjerge, Aasum, Lunde og Skam Herreder; *Rugaards Amt*, hvortil hørte Skovby Herred med Vissenbjerg S. (1702 under Odense Amt); *Assens* eller *Hagenskov Amt*, der omfattede Baag Hrd., og *Hingsgavls Amt*, hvortil hørte Vends Hrd. (1671 forenedes de to sidste Amter); 1809 blev det hele samlet til det nuv. Odense Amt.

Litt.: J. Aall Hofman (Bang), Odense Amt, beskr. efter Opfordr. af Landhusholdnings-selsk., Kbh. 1843. — Aarvog for hist. Samf. for Odense og Assens Amter, Odense 1903 flg. — V. Madsen, Beskr. til geolog. Kort over Danm., Kortbladet Bogense, Kbh. 1900; Kortbladet Nyborg, Kbh. 1902. — Odense Amts Vejviser 1905-07, Odense 1905. — Odense og Assens Amters Vejviser, Odense 1906 flg. — Christine Reimer, Nordfynsk Bondeliv i Mands Minde, I-V, Odense 1910-19.

Historie og Fortidsminder. I større Udstrækning har Mennesker næppe fæstet Bo i Odense A. i den ældre Stenalder; i hvert Fald foreligger ikke mange Efterladenskaber fra dette tidlige Tidsrum. Desto fyldigere er Minderne derimod fra den yngre Stenalder; Bopladser og Kulturlag er trufne flere Steder, især nær Vandet. Store Stengrave kendes i ikke helt ringe Antal, dog ingenlunde jævnt fordelte i Amtet, men hist og her samlede i ret betydelig Mængde, formentlig som Vidnesbyrd om, at de paagældende Egne har spillet en større Rolle. Saaledes kendes et anseligt Antal Stengrave, deribl. mange Jætte-stuer, i Ugerslev og Hjadstrup Sogne med tilgrænsende Sogne Norup og Lunde; andre større Samlinger af Stengrave optræder i Rønninge og Rolsted Sogne og paa Hinsholm med to tilstødende Sogne, Munkebo og Drigstrup. Paa Gravhøje, hvilke vel for en stor Del maa henføres til Bronzealderen, er Amtet derimod ikke rigt; i visse Egne mangler de endog næsten helt; andre Steder, saaledes i Norup og Lumby Sogne, kendes flere, ligesom ogsaa i Flemløse Sogn, hvorfra der foreligger et stort Antal Bronzealders Grav-fund, og hvor der tillige er undersøgt de største, i Danmark hidtil trufne Kulturlag fra den yngre Bronzealder. Fund af Guldkar, Lurer og andre mere værdifulde Genstande fra Bronzealderen tyder paa, at Datidens Befolkning i Amtet hist og her har været ganske velstaaende. Jernalderen er repræsenteret ved et betydeligt Antal Fund af forskellig Art og til Dels af stort Værd. Fladmarksgrave, snart med ubrændt, snart med brændt Lig, er trufne mangfoldige Steder, ofte dannende større eller mindre Gravpladser; i flere Moser er der fremdraget rige og betydningsfulde Fund som Vidnesbyrd om stedfundne krigerske Begivenheder, saaledes i Kragehul, Illemose, Krogsbølle Mose og fremfor alt i Viemose ved Odense. Genstande af ædelt Metal er trufne flere Steder, navnlig i Egnen ved Odense, og af Runestene kendes flere, deribl. en hørende til et sjældent Oldtids-mindesmærke ved Glavendrup.

Medens Stednavnene synes at vise, at Vestfyn — med Undtagelse af Kysten af Vends og Baag Herreder — er en sent opdyrket Bakke- og Skovegn, har den letdyrkelige Jord langs Vandløbene, navnlig ved Odense Aa, aabenbart tidligt ført Agerdyrkerne helt ind til Øens Hjerter. Ogsaa Nordfyn er en gammel Kulturbygd. For Middelalderens Vedkom-mende er der bevaret en Række Granitkvaderkirker i Amtets nordvestlige Del, Lunde, Skam og Skovby Herreder, men iøvrigt er navnlig Kirkerne i Overgangsstil eller Gotik karakteristiske for Amtet, ligesom talrige romanske Kirker senere er ombyggede i gotisk Stil. I første Række staar Odense Købstadkirker (Vor Frue, Skt. Knud og Skt. Hans), Assens Kirke og Dalum Klosterkirke. Af Kalkmalier er fremhævet Bellinge Kirkes fra Middel-alderens Slutningstid. En anden ejendommelig Levning fra Middelalderen er de mange Voldsteder, særlig af Kongeborge, som Næsbyhoved (Odense Skt. Hans), Hingsavl (Mid-delf. Ldistr.), Gamborg (G. S.) og Hagenskov (Sønderby S.); flere af disse gaar tilbage til de ældste Tider. Endelig er de middelalderlige Klostre i Odense (Skt. Knud og Graa-brødre) delvis bevarede til vore Dage. For den nyere Tid fæster Blikket sig navnlig ved Herregaardene, selv om Amtet paa dette Omraade overgaas af Svenborg Amt. Fra 1570erne stammer de enlængede Stenhuse paa Skovsbo (Rynkeby S.) og Hollufgaard

(Fravde S.); fra Tiden om 1600 Rønningesøgaard (Rønninge S.) og Harreslevgaard (Skovby S.); medens Kørup (Krogsbølle S.), Gyldensten (N.-Sandager S.), Søbsøgaard (N.-Søby S.) og Ulriksholm (Kølstrup S.) tilhører Christian IV's senere Regeringsaar. Som Eksempel paa Bindingsværksarkitektur fra Slutn. af 16. Aarh. kan anføres Fravdegaard (Fravde S.). For det 18. Aarh.s Vedkommende repræsenterer Margaard (Vigslev S.) smukt den senere Barok, og fra Aarhundredets Slutning er Frederikslund (Ørsted S.), Langesø (Vigslev S.), Frederiksgave (Sønderby S.) og Hinsgavl (Middelf. Ldistr.) i Louis-Seize-Stil. Gamle Købstadhuuse findes navnlig i Odense fra 16.-17. Aarh. (Ejler Rønnovs Gaard). Endelig kan anføres som særligt karakteristiske de mange Landsbystævner, især i Amtets østl. Del, som i Davinge, Fravde-Kærby, Aasum, Hjalløse (Dalum S.), Stenløse, Allerup, N.-Lyndelse, Højby, Dømmestrup (N.-Lyndelse S.), Kertinge (Kølstrup S.) og Marslev.

Odense.

1692

1535

Odense Købstad, den trediestørste i Landet, ligger i Odense Herred under $55^{\circ} 23' 43,58''$ n. Br. og $2^{\circ} 11' 15,50''$ v. L. for Kbh. — $10^{\circ} 23' 24,50''$ ø. L. for Grw. (beregnet for Skt. Knuds Kirkes Taarnspids). Byen ligger omtr. 5 km S. for Odense Fjord, med hvilken den staar i Forbindelse ved den c. 9 km lange Odense Kanal, paa begge Sider af Odense Aa, over hvilken fører 5 større Broer, nemlig Frederiksbro, Albanibro, Klarebro, Kastanievejsbro og Tietgens Bro samt flere mindre Broer (se p. 306). Midt i Byen findes en 250 m lang Rest af den nordlige Arm af Aaen, kaldet Bagaaen, hvorved dannes en langagtig Halvø. Byen er lejret paa et gennemgaaende fladt Terræn; det højeste Punkt i den indre Del af Byen er Hj. af Vestergade og Fiske-torvet, 13,8 m. Samme Højde har Pladsen foran den gamle Banegaard. I Dronningensgadekvarteret stiger Terrænet til 16,1 m, i Hunderupkvarteret til 21,0 m. Afstanden fra Nyborg er 29 km, fra Kerteminde 21 km, fra Bogense 29 km, fra Middelfart 45 km, fra Assens 38 km, fra Faaborg 39 km, og fra Svenborg 44 km (ad Jærnbansen resp. 29,8 km, 32,28 km, 37,4 km, 49,5 km, 47 km, 50,4 km, 46,8 km). Byens største Udstrækning fra V. til Ø. er c. 4,7 km,